

Työ, tuote ja taide

Taiteilija töissä
SOTE:ssa ja HYTE:ssä

Sisällysluettelo

Esipuhe	3
Työskentelymuotoja	4
Työn hinnoittelu	6
Sosiaali- ja terveyspalvelujen toiminta perustuu lainsäädäntöön	8
Linkejä ja lähteitä	14



Tätä opasta tehtäessä soteuudistus on vielä kesken, eikä lainsäädäntöä ei ole vahvistettu. On siis mahdollista, että lakisääteiset kysymykset tulevat joiltakin osin muuttumaan. Opasta tullaan päivittämään tarvittaessa.

Esipuhe

Tämä tiivis ja käytännönläheinen opas on tarkoitettu avuksi ja tueksi sosiaali- ja terveyspalveluissa työskenteleville ja niihin taidepalveluja tarjoaville taiteilijoille. Opas pohjautuu taiteen ja kulttuurin ammattilaisille keväällä 2018 tehdyn kyselyn tuloksiin. Se vastaa juuri niihin kysymyksiin, joita ammattilaiset käytännön työssään kohtaavat.

Seuraavilla sivuilla esitellään selkeästi muun muassa erilaisia työskentelymuotoja sekä palvelun hinnoittelua. Lisäksi opas avaa lyhyesti sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamiseen liittyvää lainsäädäntöä. Sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottaminen on lakisääteistä, joten palvelujen tarjoaminen soteyksikköön tarkoittaa myös oman taiteellisen toiminnan suhteuttamista lainsäädännölliseen kehykseen.

Opas on tehty Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Socomin, Taiteen edistämiskeskuksen ja Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö TAKU ry:n yhteistyönä, osana hallituksen Prosenttitaiteen laajentamisen kärkihanketta.

Lämmin kiitos oppaan teosta vastanneille asiantuntijoille projektipäällikkö, kulttuurihyvinvoinnin asiantuntija Päivimaria Seppäselle, taiteen ja hyvinvoinnin läänintaiteilija Kirsi Lajuselle ja toiminnanjohtaja Kirsi Heralalle.

Toivon, että tästä oppaasta ja siihen liittyvästä, TAKUn verkkosivuilta löytyvästä, sopimusmallista on hyötyä ja iloa niin taidepalveluja tarjoaville taide- ja kulttuurialan ammattilaisille kuin palvelujen tilaajillekin. Ennen kaikkea toivon, että oppaan avulla tehdään paljon uusia taidepalvelusopimuksia ja siten varmistetaan sosiaali- ja terveyspalveluiden piirissä olevien kansalaisten kulttuuristen perusoikeuksien toteutuminen: oikeus osallistua taiteisiin ja kulttuuriin, kehittää itseään ja yhteisöään niiden avulla ja ilmaista itseään vapaasti.

Helsingissä 1.11.2018

Nea Leo
Toiminnanjohtaja
Taide- ja kulttuurialan
ammattijärjestö TAKU

Työskentelymuotoja

Residenssitaitelijana

Sosiaali- ja terveyspalveluissa residenssitaitelija työskentelee yhdessä asiakkaiden, henkilöstön ja omaisten kanssa. Residenssin järjestäjänä voi olla sosiaali- ja terveysalan toimija tai mikä tahansa muu organisaatio tai järjestö. Järjestävä taho maksaa taitelijalle palkan, tarjoaa majoituksen, perehdytyksen, työyhteisön tuen sekä työnohjausta.

Silloin kun työstä maksetaan palkka

Taitelija on työsuhteessa kyseiseen organisaatioon. Palkasta maksetaan työnantajan sosiaaliturvamaksu. Taitelija on samassa asemassa kuin muut työntekijät eli hänellä on oikeus työnantajan järjestämään työterveyshuoltoon. Työsuhde kerryttää eläkettä sekä lomaoikeutta. [Lue lisää: vero.fi](#)

Tehdystä työstä maksetaan työkorvaus

Silloin, kun työstä maksetaan työkorvauksena palkkio, työnantaja ei maksa sosiaaliturvamaksua, eli eläkettä tai lomaoikeutta ei kerry. Verotuksessa työkorvaus rinnastetaan liike- tai ammattituloon tai henkilökohtaiseen ansiotuloon. Lähtökohtaisesti siis työntekijän on itsensä huolehdittava sosiaaliturvamaksuistaan.

[Lue lisää: vero.fi](#)

Kevytyrittäjä

Taitelija voi toimia kevytyrittäjä ja myydä palvelujansa tilaajalle. Hän toimii freelance-periaatteella, jolloin työsuhdetta palvelun tilaajaan ei synny. Taitelija ostaa laskutuspalvelun laskutusosuuskunnalta, joka hoitaa lakisääteiset verot ja maksut. Mikäli taitelija on ollut aikaisemmin työtön, on hän oikeutettu työttömyysturvaetuuteen ensimmäisen neljän kuukauden ajan toimiessaan kevytyrittäjänä (vuoden 2018 lainsäädännön mukaan). Jos taitelija saa tuloa tuona aikana, sovitellaan työttömyysturvaetus tuloihin. [Lue lisää: te-palvelut.fi](#)

Toiminimi

Yksi kevyimmistä yrittäjyyden muodoista on toiminimi eli henkilö toimii yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Yrittäjä myy palvelujansa ja laskuttaa palvelujen tilaajaa tehdystä työstä. Kyse on ostopalvelusta, jolloin yrittäjälle ei synny työsuhdetta palvelun tilaajaan.

Yksityinen elinkeinonharjoittaja on kirjanpitovelvollinen ja hän on yksin vastuullinen kaikesta yrityksen toimintaan liittyvistä asioista. Työstä ei makseta palkkaa vaan hän tekee yksityisnostoja saamastaan tulosta. [Lue lisää: yrittäjät.fi](#)

Osuuskunta

Osuuskunnan jäsenenä toimiessaan palvelun tuottaja myy palvelujaan tilaajille. Osuuskunta vastaa jäsenistönsä taloudenpidosta ja tukee elinkeinon harjoittamista tarjoamalla palveluja sekä yhteisön. Osuuskunnan hallitus päättää uusien jäsenten ottamisesta ja myöntää eron eroamista haluavalle. Osuuskunnan jäsenenä oleva henkilö saa tekemästään työstä palkan, josta maksetaan sosiaaliturvamaksut ja eläke kertyy. [Lue lisää: yrittäjät.fi](#)

Työn hinnoittelu

Yrittäjän tai kevytyrittäjän on hyvä muistaa työtuntinsa hintaa arvioidessa, mistä palkka koostuu. Sen lisäksi, että tunti hinnasta maksetaan eläketurva, vakuutukset, markkinointi ja asiakashankinta, tarvikkeet ja taloudenhallinta, on hyvä huomioida päivittäin hallintoon kuluva aika. Esimerkiksi jos teet työtä kahdeksan tuntia, siitä seitsemän on varsinaista työtä. Yksi tunti menee työn järjestelyihin ja hallintoon.

Työn hinnoittelussa on huomioitava myös alueellinen hintataso. Ostaja vertailee hintoja ja suhteuttaa vallitsevaan tasoon. Toimijan uskottavuutta lisää se, että hinta perustuu todellisiin laskelmiin ja hinnoittelunsa pystyy perustelemaan. **Lue lisää:** blog.holvi.com/fi/aloitteleva-yrittaja-ja-hinnoittelu-nain-hinnoittelet-tyosi

Lomalle?

Työn hinnoittelussa on huomioitava myös vapaa-ajan merkitys ja se, että palkkatyössä lomakorvaus kertyy työntekijälle näkymättöminä sivukuluina. Siispä voi ajatella, että jos laskutat 50 € tunnilta, sosiaaliturva- ja sivukuluihin uppoaa noin 30 € jolloin verojen jälkeen saat alle 16 € tekemästäsä työstä käteen. **Lue lisää:** onnistuyrittajana.fi/oman-tyon-hinnoittelu

Meneekö aikaa matkustamiseen?

Työtunnin hinnan lisäksi on selkeää laskuttaa kilometrikorvaus erikseen. Verottajalla on vuosittainen ohjeistus matkakorvausten määrästä ja verosta. **Lue lisää:** vero.fi



Sosiaali- ja terveystalvelujen toiminta perustuu lainsäädäntöön

Toiminnan lähtökohtana asiakkaan tarve

Lähtökohtaisesti palvelujen tulee täyttää asiakkaan tarpeet ja toiveet. Toiminnan tulee olla suunnitelmallista ja yksilöä kunnioittavaa. (Sosiaalihuoltolaki 2014, Terveystalveluhuoltolaki 2010)

Sosiaali- ja terveystalveluhuollon työntekijät oppivat lainsäädännöllisen perustan koulutuksessaan. Taiteilijalla on oikeus saada perehdytys toimintayksikön perusajatukselta sekä toiminnasta. Lisää voit lukea esim. työpaperista Näkökulmia kulttuurin etiikkaan ja laatuun sosiaali- ja terveystalveluissa.¹

Asiakassuunnitelma ohjaa asiakkaan tekemiä valintoja

Palvelun hankinnan lähtökohtana sosiaali- ja terveystalveluhuollossa on aina arvioitu asiakkaan palveluntarve. Asiakkaan tarpeet kirjataan asiakassuunnitelmaan, johon kirjataan myös toiminnan tavoite. Keskeisiä tekijöitä ovat lisäksi hoidon ja palvelun ammatillisuus, oikea-aikaisuus ja -paikkaisuus sekä turvallisuus ja vaikuttavuus.²

1 Näkökulmia kulttuurin etiikkaan ja laatuun sosiaali- ja terveystalveluissa

2 Terveystalveluhuollon laatuopas 2011

Vastuu asiakkaan hoidosta ei ole taiteilijalla

Silloin, kun toiminta tapahtuu sosiaali- tai terveyspalvelujen yksikössä, taidetoimintaan osallistuva henkilö on asiakkuudessa yksikköön, on yksikkö silloin vastuussa hänen turvallisuudestaan sekä hyvinvoinnistaan. Tällöin taiteilijan kanssa tehtävässä sopimuksessa on hyvä määritellä vastuukysymykset eli tarvitsevatko asiakkaat sellaista apua ja tukea, johon tarvitaan yksikön työntekijä taiteilijalle työpariksi.

Sote-työpari taiteilijan tukena

Kun taidetta tarjotaan osana kuntoutusta tai paljon tukea tarvitsevien asiakkaiden palveluja, toiminta on luonteeltaan usein työparityöskentelyä. Taiteilijalla on työparinaan sosiaali- tai terveysalan ammattilainen, joka työskentelee pysyvästi yksikössä. Työparitoiminnan on havaittu olevan toiminnan laadun kannalta merkittävä toimintamalli.³ Yksikön työntekijä tuntee asiakkaat, ja silloin kun on kyse henkilöistä, joilla on jokin sairaus tai vamma, kohderyhmän tuntemus todettu hyödylliseksi ja se lisää turvallisuuden tunnetta. Taiteilijalla voi keskittyä taiteen ohjaamiseen ja asiakkaiden erityistarpeet tunteva työpari pystyy reagoimaan arvaamattomiin tilanteisiin ennakkoiden ja mahdollistaa myös osallistujille työrauhan.⁴

3 Palasista palettiin. Kulttuuri osaksi ikäihmisten palveluja

4 Näkökulmia kulttuurin etiikkaan ja laatuun sosiaali- ja terveyspalveluissa

Laatukriteerit & eettiset periaatteet

Kun taiteen ja kulttuurin kenttä määrittelee taidepalvelujen etiikkaa tai laatua, käytetään usein samoja argumentteja kuin sosiaali- ja terveyspalveluissa.⁵ Yleisellä tasolla syntyy kokemus yhteisen asian äärellä olemisesta ja siitä, että puhutaan samoista asioista. Argumenttien taustat ja lähtökohdat voivat kuitenkin olla hyvin erilaisia. Palvelun tarjoajalla ja ostajalla voi olla erilainen näkemys hankinnan kriteereistä. Sosiaali- ja terveydenhuollossa taiteen tulee olla laadultaan hyvää ja noudattaa eettisiä periaatteita.

Palvelun luotettavuus – kuka tuuraa?

Palvelun tuottamisesta kannattaa aina tehdä kirjallinen sopimus. TAKUn verkkosivuilta voit ladata sopimusmallin, joka on vapaasti käytettävissä. Puitesopimus pohja tehdään silloin, kun tilaajaan kanssa on sovittu palvelun tuottamisesta tietylle ajanjaksolle tilaajan tarpeiden mukaan. Tilaaja ei sitoudu ostamaan mitään tiettyä tuntimäärää, vaan määrittelee oston tarpeen mukaan.

⁵ HVVT osaamiskortit



Verotuskysymys – ALV

Arvonlisäverolaki on kirjava. Taidepalvelujen tuottajana palvelun alv on 24 %. Myös kilometrikorvauksesta peritään 24 % mukainen vero.

Silloin, kun toimintaa tarjotaan sosiaali- tai terveyspalveluna, palveluntuottajan tulee olla rekisteröityneenä Valviran palveluntuottajarekisteriin ja täyttää ammattivaatimus. Tuolloin palvelu myydään verottomana.

Esitystoiminnan myyminen on verotonta.

Pienimuotoisesti yritystoimintaa harjoittava on vapautettu arvonlisäverotuksesta. Arvonlisäverollisen liikevaihdon alaraja on 10 000 €. Tällöin yrittäjä ei myöskään ole oikeutettu arvonlisäverovähennyksiin.

Taiteilijan palvelujen hankinta julkisella sektorilla

Vuoden 2018 lainsäädännön mukaan taidepalveluhankinnat ovat yleisimmin pienhankintoja, jolloin noudatetaan organisaatiokohtaisia pienhankintaohjeita. Kilpailutuksen tarkoituksena on mahdollistaa "Tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu, avoimuus ja suhteellisuus sekä hyvän hallinnon periaatteet".⁶

Yleisesti ottaen julkisella sektorilla pienistäkin hankinnoista tehdään markkinakartoitus eli pyydetään tarjouksia muutamalta palveluntuottajalta.

"Tarjouksista ilmoitetaan valittavaksi pääsääntöisesti hinnaltaan halvin. Myös hinta-laatusuhteeltaan paras tarjous voidaan valita."⁷

⁶ Valtion hankintakäsikirja, Pienhankintojen muistilista

⁷ Valtion hankintakäsikirja, Pienhankintojen muistilista

"Tarjoukset käsitellään noudattaen tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun periaatteita ja tarjouspyynnön ehtoja... Jos kilpailutetusta pienhankinnasta on tehty hankintapäätös, se on annettava tiedoksi kaikille tarjouksen jättäneille. Tällöin hankintapäätökseen liitetään oikaisuohje. Hankintaoikaisu voidaan tehdä, vaikka sopimus olisi tehty."

Hankintapäätöstä koskeva tieto on julkinen, liike- ja ammattisalaisuuksia ei voida julkaista mutta hankinnan kokonaishinta on annettava.⁸

Taiteilijan on tärkeää tuotteistaa palvelunsa hyvin eli laatia mahdollisimman selkeä kuvaus mitä haluaa tarjota ja kenelle, missä ja mikä on palvelun hinta.

Kenelle kannattaa tarjoutua – miten saan jalan oven väliin?

Taiteilijan oma aktiivisuus on avainasemassa työskentelymahdollisuuksien avautumiselle. Tätä opasta varten tehdyn kyselyn mukaan oman työn jälki on tärkein kriteeri uusien työtilaisuuksien saamiselle. Taiteilijalle tärkeitä ominaisuuksia ovat joustavuus, monialainen osaaminen sekä taiteen koulutus.

Verkossa toimii välityspalvelimia (esimerkiksi jakoon.fi), joiden kautta voi ostaa taiteilijan palveluja asiakkaiden käyttöön sopivaksi ikään kuin nettikaupasta. Tuotteen kuvaileminen välityspalvelimille on tarkkaa. Ostajan täytyy saada selkeä käsitys tuotteesta, jotta hän sen pystyy ostamaan.

⁸ Valtion hankintakäsikirja

Taidepalveluja koskeva sopimus:

<http://taku.fi/suomeksi/tyoelama/sopimusmallit/>

Linkkejä ja lähteitä

Eettisiä näkökulmia taiteilijan työhön uusissa toimintaympäristöissä:

taikusydän.turkuamk.fi/yleinen/eettisia-nakokulmia-taiteilijan-tyohon-uusissa-toimintaymparistoissa/

HVVT osaamiskortit 2016

hvvt.fi/julkaisut

Seppänen, Behm, Taipale 2018: Näkökulmia kulttuurin etiikkaan ja laatuun sosiaali- ja terveyspalveluissa. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisuja. Työpaperi 1:18.

socom.fi/wp-content/uploads/2018/10/Taiteen_laatu_ja_etiikka.pdf

Seppänen, Heikkilä toim. 2017: Palasista palettiin. Kulttuuri osaksi ikäihmisten palveluja. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisuja. A10:2017

issuu.com/socomoy8/docs/palasista_palettiin

Sitran ja Taikusydämen tietokortit

sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-vaikutuksiin

Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liiton palkkasuosituks

teme.fi/fi/tyoelama-ja-toimeentulo/palkkasuosituks

Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö TAKUn ja Akavan Erityisalojen taide- ja kulttuurialan suositus taide- ja kulttuurialan työsuhteen ehdoista:

taku.fi/oppaat/2018/tyosuhteenehdot_2018_2020.pdf

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen laatuopas. 2011.

thl.fi/fi/web/sote-uudistus/palvelujen-tuottaminen/laatu

Tutkimustuloksia taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista löydät esim. Taikusydämen tietopankista:

taikusydan.turkuamk.fi/tietopankki/julkaisut/tutkimus-2

Valtion hankintakäsikirja 2017.

vm.fi/documents/10623/4040240/Valtion+hankintak%C3%A4sikirja+2017/868b-80fa-c2de-4328-ae93-36b17968f780?version=1.0

Yrittäjyyden alkumatkalle sekä kevytyrittäjyyteen:

ukko.fi/7-vinkkia-oman-tyon-hinnoitteluun

onnistuyrittajana.fi/oman-tyon-hinnoittelu

blog.holvi.com/fi/aloitteleva-yrittaja-ja-hinnoittelu-nain-hinnoittelet-tyosi

akavanerityisalat.fi/files/6390/Itsenaisten_ammattinharjoittajan_ ja_yrittajan_opas_2017.pdf

